

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha

k usnesení vlády
ze dne 9. dubna 2010 č. 273

Vyjádření

**vlády k ústavní stížnosti podané Dělnickou stranou
proti rozsudku Nejvyššího správního soudu
č.j. Pst 1/2009 - 348 ze dne 17. února 2010**

I.

Dne 17. února 2010 Nejvyšší správní soud (dále jen „Soud“) rozsudkem č. j. Pst 1/2009-348 (dále jen „napadený rozsudek“) vyhověl návrhu vlády na rozpouštění politické strany Dělnická strana. Dělnická strana (dále jen „DS“) podala dne 15. března 2010 proti výše uvedenému rozsudku ústavní stížnost v souladu s ustanovením § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Vláda jakožto vedlejší účastník řízení zaujímá k ústavní stížnosti proti napadenému rozsudku Nejvyššího správního soudu o jejím rozpouštění následující stanovisko.

II.

Stěžovatel v první řadě zpochybňuje pravomoc Soudu k rozhodování o návrhu vlády. Svůj závěr opírá o chybějící odkaz v ustanovení § 15 zákona č. 424/1991 Sb., o politických stranách a politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o politických stranách“). Stěžovatel však při výkladu dotčeného ustanovení vychází pouze z jazykového výkladu textu zákona. Takovýto postup při interpretaci právních norem však není jedinou a výlučnou metodou výkladu. Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 17. 12. 1997, Pl. ÚS 33/97 konstatoval, že *„jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický výklad, výklad e ratione legis atd.). mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.“* Nezbytnou součástí interpretace jakéhokoliv právního textu jsou tak i další metody výkladu, jako je výklad logický, systematický a teleologický. Použitím výkladových metod textu zákona lze dospět k jednoznačnému závěru o pravomoci a příslušnosti Soudu rozhodovat o návrhu vlády na rozpouštění politické strany pro rozpor její činnosti s ustanoveními § 1 až 5 zákona o politických stranách.

Dělnická strana ve své ústavní stížnosti tvrdí, že *„rozhodnutí Soudu vnímá jako násilné vynucování politické korektnosti na úkor základních ústavních svobod“*. Vláda s touto argumentací rozhodně nesouhlasí.

Vláda ctí a respektuje důležitost práva svobodně se sdružovat v politických stranách a hnutích, které je zakotveno v čl. 20 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a v čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). I když je právo svobodně se sdružovat v politických stranách esenciální náležitostí demokracie, není toto právo právem absolutním. **I právo sdružovat se v politických stranách lze za přísně stanovených podmínek omezit. Politické strany musí respektovat základní demokratické principy, lidská práva a základní svobody.** Pokud však usilují o takové změny, které nejsou slučitelné se základními principy demokratického právního státu, nemohou požívat ochrany. Ostatně i Ústavní soud ve své předchozí judikatuře, zejména pak v nálezu ÚS-sp.-zn.-PL ÚS 26/94, konstatoval, že s právním uznáním a ústavněprávním zakotvením politických stran a jejich akceptovaným privilegovaným postavením ve vztahu k jiným formám realizace sdružovacího práva vzrostla i jejich odpovědnost a také potřeba kontroly. Právě proto obsahuje zákon o politických stranách možnost za přesně stanovených podmínek politickou stranu rozpustit.

Vláda zdůrazňuje, že demokratický právní stát musí mít právo (a povinnost) aktivně bránit své demokratické zřízení. Prosazení konceptu demokracie schopné se bránit je legitimním cílem zákonodárství každého demokratického státu a naplňování této myšlenky dovoluje v přiměřených mezích omezit práva garantovaná ústavním pořádkem i Úmluvou (viz rozsudek NSS ze dne 4. března 2009, č. j. Pst 1/2008-66, bod 45). Pokud tedy vláda na základě získaných podkladů dojde k závěru, že politická strana porušuje platné zákony a Ústavu, je za zákona povinna reagovat na takový stav návrhem k Nejvyššímu správnímu soudu. **Postup vlády je v případě rozpuštění politické strany přesně dán zákonem a vláda ČR postup dle zákona uplatnila.**

Dělnická strana dále tvrdí, že „*Soud rozpustil DS právě pro politicky nekorektní prezentování tabuizovaných témat jako je imigrace, nezaměstnanost, homosexualita či problematické soužití s Romy*“ a že „*stěžovatelka byla nezákonně rozpuštěna pouze a jedině proto, že na tyto problémy soustavně poukazuje*“ .

S tímto tvrzením se vláda neztotožňuje. Vláda se v návrhu na rozpuštění Dělnické strany zevrubně zabývala jak programovými cíli a obecným směřováním tohoto politického subjektu, tak zejména faktickou činností Dělnické strany spočívající ve snaze prosadit svoje programové cíle. Základem bylo tvrzení, že Dělnická strana porušuje jak Ústavu a zákony, tak je z jejího programu a činů zřetelný cíl spočívající v odstranění demokratických základů státu.

V této souvislosti DS ve své ústavní stížnosti uvádí, že „*měl návrhovač nejprve jasně vymezit obsah pojmu demokratické základy.(...)Právě jasné vymezení demokratických základů je předpokladem k naplnění hypotézy této normativní věty.*“ Stěžovatele lze v tomto odkázat na text návrhu na rozpuštění DS, kde se vláda k tomuto vyjadřuje. Dle názoru vlády lze základní demokratické principy dovodit z čl. 1 Ústavy, který stanovuje, že Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Čl. 9 odst. 2 Ústavy stanoví, že změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřipustná. K těmto náležitostem se řadí také principy nezadatelnosti, nezcižitelnosti, neporušitelnosti a nepromlčitelnosti lidských práv a základních svobod. Ústavní soud ve svém nálezu č. 403/2002 Sb. uvedl, že z nepřipustnosti změny podstatných náležitostí demokratického právního státu plyne i nepřipustnost zmenšení dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod. Se základními principy fungování demokratického státu proto rozhodně není v souladu snaha o snižování úrovně lidských práv a svobod, byť jen pro některé skupiny občanů, tak jak ji ve svém programu a svých postojích Dělnická strana proklamuje.

Dělnická strana dále ve své stížnosti tvrdí, že Soud opřel svoje závěry nikoliv o činy strany, ale pouze o to, co strana činit mohla. Proti tomuto se musí vláda důrazně ohradit. Již samotný návrh na rozpuštění Dělnické strany zdůrazňuje, že obecná programová prohlášení, byť by sama o sobě byla protiústavní, by ještě nedostačovala pro naplnění podmínek pro rozpuštění politické strany, a že nejsou důvodem, proč vláda návrh podává. Právě faktická činnost Dělnické strany, tedy reálné prosazování programu v praxi, je tou příčinou, proč vláda přikročila k tomuto kroku. Pro vládu je tedy podstatné to, že Dělnická strana **nezůstala u pouhého obecného proklamování svých tezí, ale tyto dále rozváděla ve svém stranickém tisku, na veřejných shromážděních a při své praktické činnosti.**

V tomto směru se vláda plně ztotožňuje s komplexním odůvodněním napadeného rozsudku Soudu. V rozsudku se konstatuje, že „*Dělnickou stranu je možné na základě jejího programu označit jako populistickou, xenofobní, homofobní, šovinistickou, případně i vykazující rasistické rysy. Jak ovšem Soud opakovaně zmínil, tyto charakteristiky, vyplývající z programu DS, vedou k pochybnostem a obavám, ale samy o sobě neumožňují učinit závěr o naplnění důvodů pro rozpuštění této strany.*“ Nejvyšší správní soud uvedl, že u veřejných projevů shledal potvrzení již dříve naznačeného postoje DS k menšinám, imigrantům a homosexuálům. Podobně zhodnotil i články publikované ve stranickém tisku jako jednoznačně rasistické, směřující k vyvolání obav z imigrantů a osob jiné pleti a negativních pocitů vůči nim. Ze souhrnu těchto podkladů tak Soud vyvodil, že **v případě programu a praktických vizí na jeho prosazování již nejde o oprávněnou kritiku společnosti, ale o zcela neakceptovatelné vyvolávání nenávisti.**

Soud rovněž shledal, že „*skutečný program DS, nahlížený ve světle projevů představitelů a členů této strany, dále projevů, které zazněly na shromážděních organizovaných Dělnickou stranou, nebo kterých se tato strana účastnila, a názorů, jimž tato strana poskytuje prostor ve svém stranickém tisku, směřuje k vyvolávání národnostní, rasové, etnické a sociální nesnášenlivosti a ve svém důsledku ke snaze o omezení základních práv a svobod určitých skupin obyvatel České republiky, zejména menšin (typicky romské, ale také vietnamské a židovské, dále obecněji přistěhovalců a lidí jiného původu, barvy pleti či sexuální orientace). Nenávistná rétorika DS vůči těmto skupinám se ani v posledním roce nijak nezměnila a Soud, který se zaměřil především na projevy této strany po březnu 2009, nemohl konstatovat snahu o změnu jejího programového směřování. V tomto ohledu proto Soud uzavřel, že program DS směřuje k odstranění demokratických základů právního státu, mezi které je nutno počítat respekt k ochraně uznávaných práv a svobod.*“

Z hlediska praktického naplňování programových cílů DS nelze opominout, že Soud ve svém rozhodnutí potvrdil, že se „*DS nezříká při prosazování svých cílů ani násilí, toto násilí svou činností cíleně vyvolává a zároveň veřejně schvaluje a oslavuje násilí páchané svými členy a sympatizanty. Tento postoj DS je zřejmým porušením jedné z ústavních povinností politických stran (článek 5 Ústavy) a naplňuje tak § 4 písm. a) Zákona. Zároveň se jedná o postoj, který je s to ohrozit podstatným způsobem, byť zatím jen v lokálním rozsahu (v protikladu k celostátnímu) veřejný pořádek a práva a svobody občanů.*“ Soud dále uvedl, že „*protiprávnost nespočívala v tom, že DS pojmenovávala radikálním jazykem některé společenské problémy, ale v tom, že se v diskusi (mj.) o nich a ve své činnosti a řešeních uchýlila do náruče totalitní ideologie, nenávisti a zejména výzvam a podněcování k násilí i k samotnému násilí.*“

Tvrdí-li tedy Dělnická strana, že pro rozhodnutí o jejím rozpuštění nebylo podstatné ani tak to, co činila, jako to, co činit mohla, svědčí to o tom, že se důkladně s návrhem na její rozpuštění, ani se samotným rozsudkem, neseznámila.

Dělnická strana dále uvádí, že nelze paušalizovat samotný koncept myšlenky nacionálního socialismu. Vláda v této souvislosti zdůrazňuje, že ani v návrhu na rozpuštění DS nevykládá sousloví národní socialismus bez dalšího jako ideologii totožnou s nacismem. Vláda naopak tvrdila, že výkladem jednotlivých pojmů se nelze zabývat izolovaně, ale v kontextu celkového chování, cílů a rétoriky Dělnické strany. Národní

socialismus prezentovaný Dělnickou stranou je v tomto kontextu jednoznačně vnímán jako ideologie, ke které se hlásí dnešní neonacistická scéna a odkazy Dělnické strany na české národně sociální hnutí jsou pouhou zástěrkou. Toto tvrzení vláda dokládala mimo jiné propojením DS a hlavních neonacistických skupin, jako jsou Národní odpor, Autonomní nacionalisté či Resistance Woman Unity. Dělnická strana také v praxi vyjadřovala sympatie osobám stíhaným za podporu nebo propagaci hnutí, vyznávajícího tuto ideologii. K této spolupráci Soud konstatoval: „*Soud po pečlivém vyhodnocení provedených důkazů dospěl k přesvědčení, že personální i ideové propojení Dělnické strany s Národním odporem, Autonomními nacionalisty a Resistance Women Unity je jednoznačné. Koexistence těchto subjektů je totiž vzájemně výhodná, dochází k jakémusi rozdělení rolí. Zatímco totiž zmíněná neformalizovaná hnutí působí zásadně mimo politický systém a pod rouškou anonymity mohou daleko otevřeněji projevovat svoje cíle, představuje pro v zásadě stejnou skupinu osob DS politickou platformu, která jim umožňuje legálně působit i na politické scéně. Jinak řečeno, zatímco zmíněná hnutí, resp. jejich stoupenci, se dopouštějí velmi otevřených verbálních a v řadě případů dokonce i fyzických útoků (ať již individuálních či kolektivních) proti jiným skupinám obyvatel (cizinci, Romové, homosexuálové apod.), je taktika Dělnické strany daleko opatrnější. (...) Reálně se však jedná o dvě tváře stejného fenoménu: zmíněná tři hnutí ukazují tvář skutečnou, Dělnická strana pak tvář předstíranou (...)* ze shora předestřených kandidátních listin, podaných v roce 2009, je zřejmé, že aktivisté těchto hnutí jsou na nich zastoupeni velmi významným způsobem, a to zejména na jejich předních místech. Rovněž tato skutečnost potvrzuje, že právě osoby spojené s těmito hnutími reprezentují skutečné tváře a faktické směřování DS.“ **Vláda zde jen krátce podotýká, že proti tvrzení a Soudem prokázané spolupráci DS a zmíněných neonacistických hnutí DS fakticky ve své ústavní stížnosti nic nenamítá.**

Stěžovatel dále tvrdí, že v otázce přičitatelnosti jednání DS byl aplikován princip kolektivní viny. I v tomto případě se však stěžovatel hluboce mýlí a lze jej jen odkázat na podrobné odůvodnění tohoto bodu v samotném rozsudku. Vláda se návrhu na rozpuštění DS ztotožňuje s názorem vysloveným v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (velký senát) Refah Partisi a další proti Turecku, bod 115. Evropský soud pro lidská práva došel ke zcela jednoznačnému a logickému závěru, že mezi cíli strany a jednáním příznivců existuje vzájemná přímá interakce, a proto cíle politické strany a chování jejich příznivců lze jen těžko oddělovat. Přičitatelnost lze vyloučit pouze za předpokladu, že se od jednání běžných členů či příznivců politická strana veřejně distancuje, což Dělnická strana neučinila. Vláda má obdobně za to, že přičitatelné jsou i výroky dalších osob, například hostů, vyslovené na akcích pořádaných Dělnickou stranou, pokud se od nich nedistancovala. Stěžuje-li si Dělnická strana, že jednotlivé osoby neměly možnost se procesu účastnit, musí vláda konstatovat, že Dělnická strana mohla v rámci řízení navrhnout své vlastní svědky, a to i z řad osob, o nichž se vláda v návrhu obsáhle zmiňovala. Vláda zdůrazňuje, že předvolala tři čelní představitele Dělnické strany, kteří se měli možnost přímo před Soudem k jim vytýkanému chování vyjádřit, nicméně všichni využili svého práva nevyprávět.

Vláda se musí rovněž ohradit proti stěžovatelem namítanému účelovému postihu projevů extremismu. Vláda v souvislosti s trestním řízením zdůrazňuje, že trestní řízení se

skládá z několika fází. Pokud policejní orgán dojde k závěru o podezření ze spáchání trestného činu, musí učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, tedy i k zahájení úkonů trestního řízení. Je pak věcí trestního řízení, zda dojde k podání obžaloby či následně k odsouzení. Česká republika je demokratickým právním státem, vláda ani Policie ČR nesmí nestrannost soudů nijak ovlivňovat. V případě návrhu na rozpuštění Dělnické strany však ani nebylo předmětem jednání trestněprávní chování jednotlivců, ale prokázání toho, že činnost Dělnické strany je v rozporu se zákonem.

Stěžovatel dále uvádí, že nebyl zachován princip přiměřenosti. Vládě je zejména vytýkáno, že nepřistoupila k návrhu na pozastavení činnosti této politické strany. V této souvislosti je třeba podotknout, že zákon o politických stranách nestanovuje povinnost vlády přistoupit nejdříve k návrhu na pozastavení činnosti předtím, než je podán návrh na rozpuštění. Je na zvážení vlády, nakolik je činnost strany v rozporu s platnými zákony a zda bude mít případné pozastavení činnosti strany dostatečný efekt. **Vláda po zhodnocení všech podkladů, které měla k dispozici, došla k jednoznačnému závěru, že jednání Dělnické strany je natolik v rozporu s platnou legislativou, že jakýkoliv jiný krok, nežli návrh na rozpuštění tohoto subjektu, by byl nedostačující.** V tomto jí dal za pravdu i Soud, když konstatoval: *„Soud na základě provedeného dokazování dovodil její ideové navázání na nacionální socialismus a neonacismus, stejně jako podporu násilí. To se projevilo nejprve v personální rovině, když DS absorbovala osoby z neonacistické, resp. krajně pravicové scény neštítící se násilí a následně svojí strukturou i ideově podporovala a oslavovala akce, na nichž k násilí došlo. Jedná se o podstatné skutečnosti, které potenciál DS zařadit se po bok politických stran fungujících v souladu se zákonem limitně přibližují nule. DS se těchto charakteristik navíc nezbavila ani po předchozím návrhu na její rozpuštění. Kalkulovat o zamítnutí návrhu po všech shora uvedených zjištěních Soudu s poukazem na to, že se stát měl nejprve pokusit o použití mírnějších prostředků k „nápravě“ DS, by pak bylo alibistickým zavíráním očí před zjevnou skutečností. Tato strana je založena na své dlouhodobé a nepřerušené ideologii nenávisti a násilí a je natolik pevně personálně i hodnotově spojena s krajně pravicovými hnutími v České republice, že její změna prakticky není možná. Vedla by totiž k popření samotných důvodů její existence. Za této situace pak nebylo namístě učinit závěr o pouhém pozastavení činnosti DS.“*

Stěžovatel se dovolává svého ústavně zaručeného práva sdružovat se v politických stranách. Zde vláda považuje za nutné zdůraznit, že ze všech podkladů a i ze samotného rozsudku Soudu vyplývá, že Dělnická strana se zaštiťuje svobodou projevu a právem sdružovacím zejména proto, aby mohla směřovat k omezení základních lidských práv a svobod jí napadaných sociálních skupin. V tomto ohledu pak nabývá na významu čl. 17 Úmluvy, podle kterého nemůže být nic v Úmluvě vykládáno tak, aby dávalo státu, skupině nebo jednotlivci právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na zničení kteréhokoliv práva a svobody přiznané Úmluvou nebo omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví.

Závěrem považuje vláda za důležité vyjádřit se k naprosto nesmyslnému tvrzení DS, že „řízení před Soudem vykazovalo typické znaky středověkého čarodějnického procesu. Obrazně řečeno, jediným smyslem procesu bylo pojmenovat Satana (národní socialismus), najít na Dělnické straně d'áblovo znamení a následně hříšníka upálit. Vina hříšníka byla předem jasná, dokazování bylo místy až ordálové a zjištěné poznatky Soud vykládal zcela tendenčně.“ Po celou dobu řízení bylo důsledně respektováno právo na spravedlivý proces. DS měla možnost se seznámit se všemi důkazy, které vláda hodlala předložit. Také měla příležitost vyjádřit se při jednání ke všem prováděným důkazům, a to z hlediska jejich obsahu i z hlediska jejich zákonnosti.

Ochrana činnosti politických stran je v demokratickém právním státě, jakým je Česká republika, natolik důležitá, že je svěřena do rozhodovací pravomoci Nejvyššího správního soudu jako vrcholného soudního orgánu, který musí rozhodovat naprosto nezávisle a nesmí podléhat žádným vnějším tlakům, které by jakýmkoli způsobem ovlivňovaly jeho rozhodování. Zde je možné poukázat na první rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v kauze Dělnické strany z března 2009. I v tomto případě byl Nejvyšší správní soud obviňován z toho, že podléhá nátlaku vlády ČR, avšak přesto návrh na rozpuštění Dělnické strany z přesně vymezených důvodů odmítl. Nutno také podotknout, že Nejvyšší správní soud veškeré materiály, které souvisely s jeho rozhodováním v této kauze, zveřejňoval na svých webových stránkách a široká odborná i laická veřejnost tak měla všechny podstatné informace k nahlédnutí a zhodnocení. Hovořit proto v souvislosti s rozhodováním Nejvyššího správního soudu v kauze Dělnické strany o jakémkoli ovlivňování a tendenčním výkladu je ve světle všech těchto skutečností naprosto absurdní.

V.

Vláda navrhuje, aby Ústavní soud po projednání stížnosti vydal tento

nález:

ústavní stížnost proti rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. Pst 1/2009-348 ze dne 17. února 2010 se zamítá.